

I. Wybrane regulacje prawne z zakresu prawa pracy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy

1. Źródła prawa pracy

1.1. Międzynarodowe źródła prawa pracy

Rys. 1.1. Międzynarodowe źródła prawa pracy

Dyrektywa UE – jest to akt tzw. prawa pochodnego; w celu wdrożenia postanowień dyrektywy (implementacji) niezbędne jest wydanie aktu prawa krajowego (np. ustawy, rozporządzenia).

Dyrektywy wyznaczają cele wymaganych działań oraz termin wdrożenia, pozostawiając państwom członkowskim wybór środków potrzebnych do ich zrealizowania.

Rozporządzenie UE – akt bezpośredniego stosowania wydawany przez Komisję Europejską, Parlament Europejski i Radę lub samą Radę, obowiązuje w państwach członkowskich po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym UE bez potrzeby wdrażania (w odróżnieniu od dyrektywy).

Konwencja MOP – wielostronna umowa międzynarodowa, jej obowiązywanie w danym państwie wymaga ratyfikacji.

1.2. Krajowe źródła prawa pracy

Prawo pracy – przepisy Kodeksu pracy oraz przepisy innych ustaw i aktów wykonawczych, określające prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, a także postanowienia układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych, regulaminów, statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy.

Tab. 1.1. Poziom obowiązywania aktów prawnych

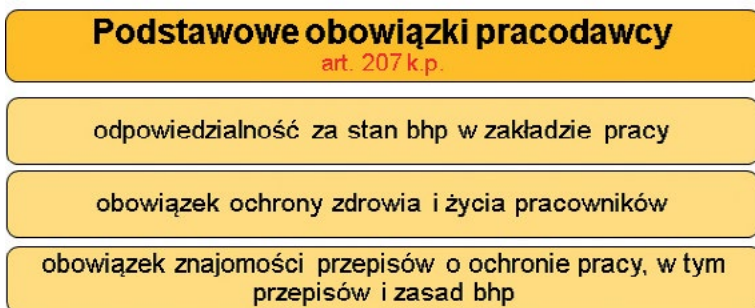
Poziom obowiązywania	Typ aktu prawnego	Organ wydający
państwo	ustawa	Sejm
	rozporządzenie	Prezydent RP, RM, Prezes RM, minister
resort (ministerstwo)	zarządzenie	Prezydent RP, Prezes RM, minister, kierownik urzędu centralnego
pracodawca (zakład pracy)	– układ zbiorowy pracy – regulamin pracy – regulamin wynagradzania itp.	dyrektor, prezes itp.

1.3. Zasady prawa pracy

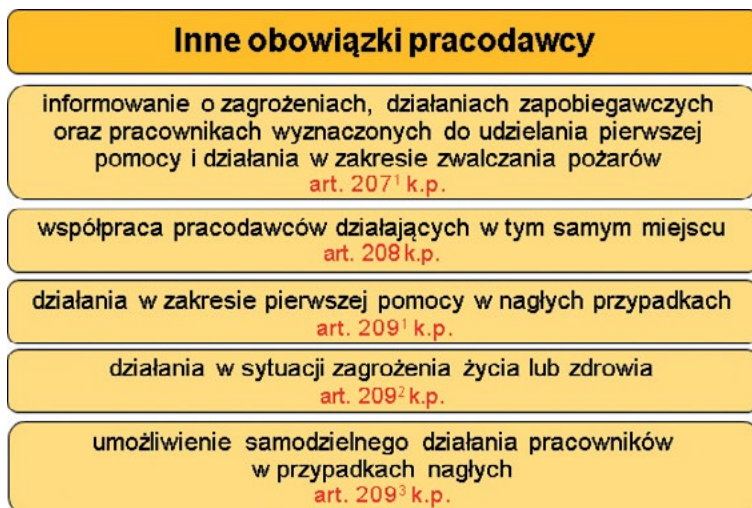
Podstawowe zasady prawa pracy:

- każdy ma prawo do swobodnie wybranej pracy; nikomu, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, nie można zabronić wykonywania zawodu;
- nawiązanie stosunku pracy oraz ustalenie warunków pracy i płacy, bez względu na podstawę prawną tego stosunku, wymaga zgodnego oświadczenia woli pracodawcy i pracownika;
- pracownicy mają równe prawa z tytułu jednakowego wypełniania takich samych obowiązków; dotyczy to w szczególności równego traktowania mężczyzn i kobiet w zatrudnieniu;
- pracownik ma prawo do godziwego wynagrodzenia za pracę;
- pracownik ma prawo do wypoczynku, który zapewniają przepisy o czasie pracy, dniach wolnych od pracy oraz o urlopach wypoczynkowych;
- pracodawca jest obowiązany szanować godność i inne dobra osobiste pracownika;
- pracodawca jest obowiązany zapewnić pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy;
- pracodawca, stosownie do możliwości i warunków, zaspokaja bytowe, socjalne i kulturalne potrzeby pracowników;
- pracodawca jest obowiązany ułatwiać pracownikowi podnoszenie kwalifikacji zawodowych;
- postanowienia umów o pracę oraz innych aktów, na których podstawie powstaje stosunek pracy, nie mogą być mniej korzystne dla pracownika niż przepisy prawa pracy;
- pracownicy i pracodawcy mają prawo tworzyć organizacje w celu reprezentacji i obrony swoich praw i interesów, lub do takich organizacji przystępować.

2. Obowiązki uczestników procesu pracy w zakresie bhp oraz odpowiedzialność za naruszenie przepisów i zasad bhp

Rys. 2.1. Podstawowe obowiązki pracodawcy z zakresu bhp

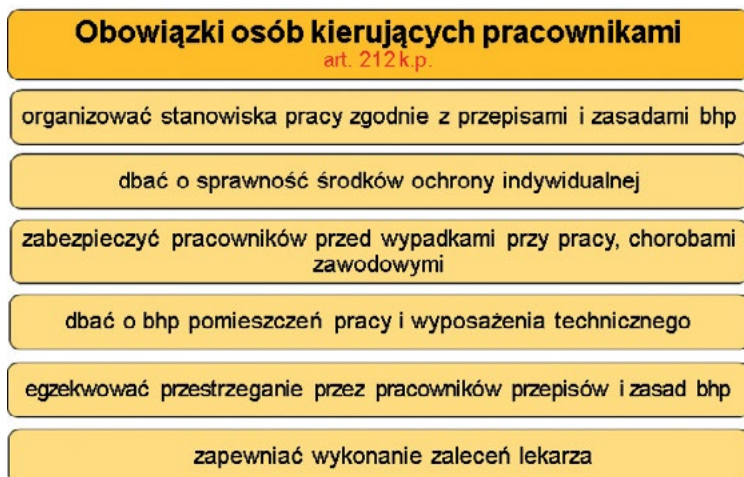

Rys. 2.2. Inne obowiązki pracodawcy z zakresu bhp

Koszty działań podejmowanych przez pracodawcę w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w żaden sposób nie mogą obciążać pracowników.

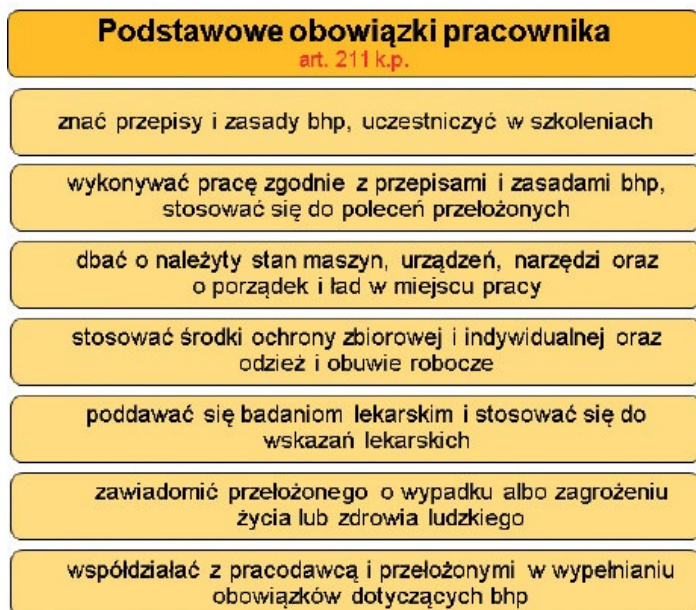
Rys. 2.3. Szczegółowe obowiązki pracodawcy z zakresu bhp

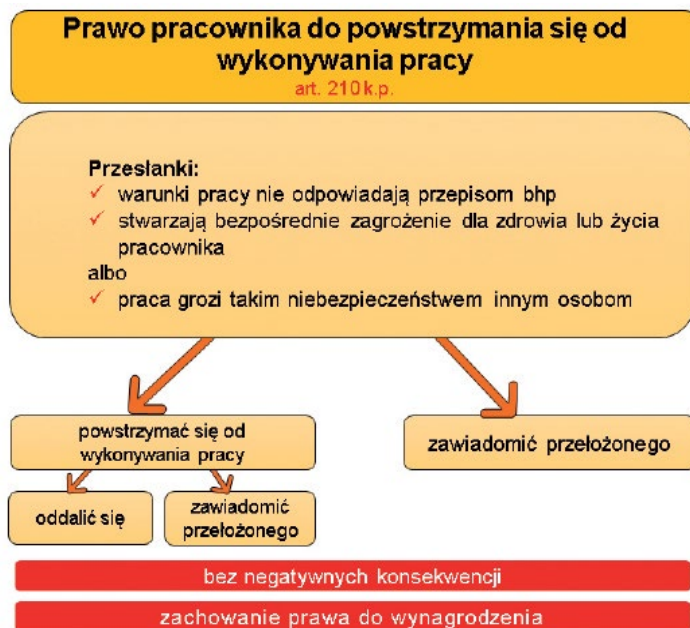
Rys. 2.4. Obowiązki osób kierujących pracownikami z zakresu bhp

Zgodnie z art. 100 § 2 pkt 3 k.p. pracownik jest obowiązany w szczególności przestrzegać przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych.

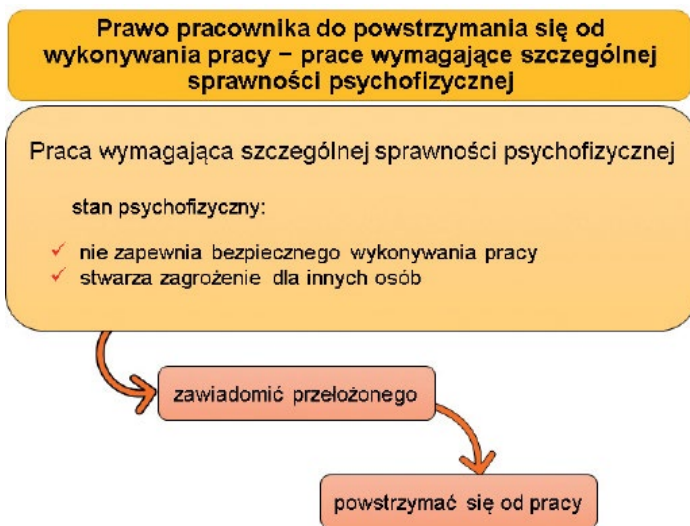
2. Obowiązki uczestników procesu pracy w zakresie bhp ...

Rys. 2.5. Podstawowe obowiązki pracownika w zakresie bhp

Rys. 2.6. Prawo pracownika do powstrzymania się od wykonywania pracy

Rys. 2.7. Prawo pracownika do powstrzymania się od wykonywania pracy – prace wymagające szczególnej sprawności psychofizycznej

W obydwu przedstawionych na rys. 2.6 i 2.7 przypadkach prawo powstrzymania się od wykonywania pracy nie dotyczy pracowników, których obowiązkiem pracowniczym jest ratowanie życia ludzkiego lub mienia.

Odpowiedzialności za wykroczenie podlega tylko ten, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 zł lub nagany.

W sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika określone w Kodeksie pracy, a także w sprawach o inne wykroczenia związane z wykonywaniem pracy zarobkowej, jeżeli ustawa tak stanowi, oskarżycielem publicznym jest inspektor pracy.

W postępowaniu mandatowym można nałożyć grzywnę w wysokości do 500 zł, a w przypadku, o którym mowa w art. 9 § 1 Kodeksu wykroczeń (zbieg kilku wykroczeń) – do 1000 zł.

W postępowaniu mandatowym w sprawach, w których oskarżycielem publicznym jest właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy, można nałożyć grzywnę w wysokości do 2000 zł. Jeżeli ukarany co najmniej dwukrotnie za wykroczenie przeciwko prawom pracownika określone w Kodeksie pracy popełnia w ciągu dwóch lat od dnia ostatniego ukarania ponownie takie wykroczenie, właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy może w postępowaniu mandatowym nałożyć grzywnę w wysokości do 5000 zł.

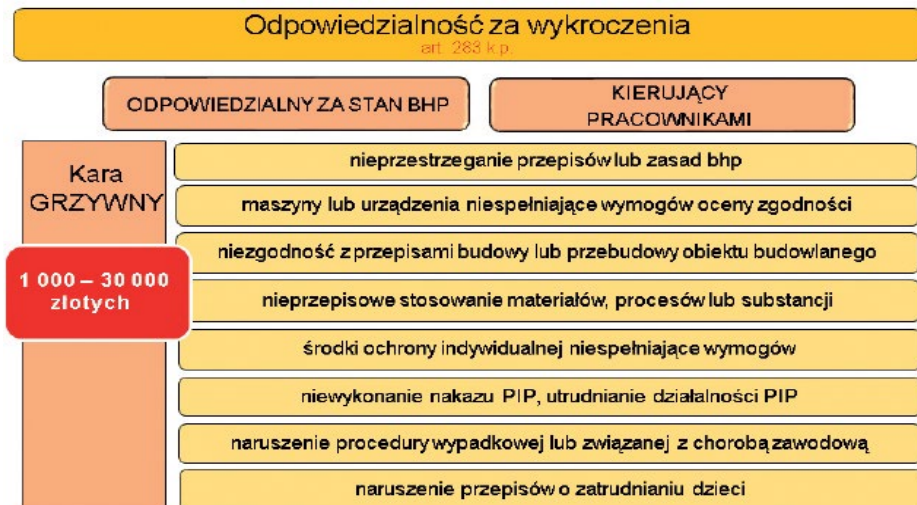
2. Obowiązki uczestników procesu pracy w zakresie bhp ...

Odpowiedzialność za wykroczenia art. 281 k.p.			
	PRACODAWCA	DZIAŁAJĄCY W IMIENIU PRACODAWCY	KIERUJĄCY PRACOWNIKAMI
Kara GRZYWNY 1 000 – 30 000 złotych	zawieranie umów cywilnoprawnych w warunkach art. 22 § 1 k.p.		
	niepotwierdzenie na piśmie umowy o pracę przed dopuszczeniem pracownika do pracy		
	niezawiadomienie właściwego okręgowego inspektora pracy, w formie pisemnej lub elektronicznej, o zawarciu umowy o pracę, o której mowa w art. 25 ¹ § 4 pkt 4		
	wypowiedzenie lub rozwiązanie z pracownikiem stosunku pracy bez wypowiedzenia, w sposób rażąco naruszający przepisy prawa pracy		
	stosowanie kar spoza katalogu kodeksowego		
	naruszenie przepisów o czasie pracy, o młodocianych oraz o uprawnieniach rodzicielskich		
	nieprowadzenie dokumentacji pracowniczej oraz nieprzechowywanie jej przez odpowiedni okres		
	brak dbałości o dokumentację pracowniczą		

Rys. 2.8. Odpowiedzialność za wybrane wykroczenia (art. 281 k.p.)

Odpowiedzialność za wykroczenia art. 282 k.p.			
	PRACODAWCA	DZIAŁAJĄCY W IMIENIU PRACODAWCY	KIERUJĄCY PRACOWNIKAMI
Kara GRZYWNY 1 000 – 30 000 złotych	nieprawidłowości w wypłacaniu świadczeń		
	nieprawidłowości w udzielaniu urlopu wypoczynkowego		
	niewydanie świadectwa pracy		
	niewykonanie orzeczenia sądu/ugody sądowej		

Rys. 2.9. Odpowiedzialność za wykroczenia (art. 282 k.p.)

Rys. 2.10. Odpowiedzialność za wykroczenia (art. 283 k.p.)

3. Przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy

Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące wykonywania prac w różnych gałęziach pracy wydawane są na podstawie upoważnienia zawartego w art. 237¹⁵ k.p. Na podstawie § 1 tego artykułu wydawane są ogólnie obowiązujące przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące prac wykonywanych w różnych gałęziach pracy:

- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy;
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe;
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych oraz innych pracach związanych z wysiłkiem fizycznym;
- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 5 sierpnia 2005 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na hałas lub drgania mechaniczne;
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 maja 2010 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z ekspozycją na promieniowanie optyczne;
- rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na pole elektromagnetyczne.